

Packerovo korištenje Novoga zavjeta u njegovu nauku o učenishvu¹

Corneliu C. Simuț

ORCID: 0000-0002-1001-230X

Fakultet humanističkih i društvenih znanosti „Aurel Vlaicu“, Sveučilište u Aradu, Rumunjska
corneliu.simut@uav.ro

UDK: 27-318:27-246Packer J. I.
Kategorija: Izvorni znanstveni članak
DOI: <https://doi.org/10.32862/k1.18.2.6>

Sažetak

Ovaj članak istražuje način na koji je J. I. Packer, jedan od najistaknutijih evanđeoskih teologa 20. i 21. stoljeća, koristio Novi zavjet kako bi izgradio svoje gledište o učenishvu. Premda nam Packer u svojim djelima nije pružio sustavan prikaz učenishva, brojne reference vezane uz taj pojam otkrivaju njegovu duboku preokupaciju ovom temom. Stoga sam odlučio pratiti način na koji je koristio Novi zavjet s namjerom konstrukcije holističkoga razumijevanja učenishva. Kako bih ostvario ovaj cilj, poduzeo sam nekoliko vlastitih koraka. Prvo sam proučio njegov općenit pogled na Bibliju, zatim sam zagrebao malo dublje u istom smjeru, istraživanjem načina na koji je koristio Novi zavjet kao temeljni izvor svoje teologije učenishva. Preostala četiri koraka istražuju Packerovo stvarno korištenje novozavjetnih knjiga, što će nam iznjedruti njegov nauk o učenishvu. Vezano uz to, proučavao sam njegove misli o učenishvu prateći njegovo istraživanje ove teme u četirima Evanđeljima, Poslanicama (Pavlovim i drugim), Djelima apostolskim i Knjizi Otkrivenja. Ujedno sam ukratko istražio ono što nazivam Packerovim dvama stupovima učenishva, koje ističe kao narav učenishva i učenje o učenishvu – prvi stup nalazimo objavljen u Evanđeljima, a drugi u Poslanicama. Činjenica da sam otišao izvan Evanđelja i Poslanica u kratko istraživanje Djela apostolskih i Otkrivenja prirodna je posljedica moje izvorne namjere da pratim Packerove

1 Ovaj je članak napisan kao dio istraživačkoga projekta Biblijskog instituta u Zagrebu: „Koncept učenishva među crkvama reformacijske baštine u Hrvatskoj“.

korake u cijelomu Novom zavjetu u svrhu izgradnje teologije učenitstva. Na kraju, ova studija nije samo istraživanje Packerova korištenja Novoga zavjeta kako bismo razumjeli njegovo gledište o učenitstvu nego i mogućnost da izvučemo neke osnovne odlike učenitstva na koje je naišao dok je proučavao svaki književni žanr Novoga zavjeta.

Ključne riječi: *učenitstvo, Novi zavjet, Evanđelja, Poslanice, Djela apostolska, Otkrivenje*

Uvod

Packer je teolog veoma praktičnog fokusa, što je vidljivo iz njegovih brojnih knjiga napisanih jednostavnim i jasnim izričajem. Njegov stil pisanja privlačan je čitatelju, a njegova objašnjenja nisu komplicirana. Ipak, njegove su knjige istinski dopadljive – posebno evanđeoskim čitateljima – zbog njegove stalne interakcije s Biblijom. Packer Bibliju drži Božjom nepogrešivom riječi i upravo zbog ove evanđeoske odlike njegove teologije evanđeoski kršćani diljem svijeta s entuzijazmom i zanimanjem prihvaćaju njegove knjige. Drugi vid koji ga je učinio popularnim među evanđeoskim kršćanima bilo je to što se bavio pitanjima koja su općenito zanimala njegovo čitateljstvo. Nesumnjivo, jedno od takvih pitanja je i nauk o učenitstvu. Ovaj članak bavi se načinom na koji Packer koristi Novi zavjet kako bismo, s jedne strane, satakali teologiju učenitstva u kontekstu njegova razumijevanja Biblije te u odnosu na knjige Novoga zavjeta, s druge strane. Odmah je potrebno istaknuti da se Packer u svojem bavljenju Novim zavjetom u pogledu učenitstva koristi određenom metodologijom. Konkretno govoreći, vjeruje da Novi zavjet svjedoči o dva temeljna vida učenitstva: prvi vid odnosi se na narav učenitstva, koju nalazimo u Evanđeljima, a drugi na učenje o učenitstvu, koje prikazuju Poslanice (Packer 2005, 61). U ovome sam se članku fokusirao na oba ova žanra, naime, na Evanđelja i Poslanice, kako bih istražio Packerovo korištenje Novoga zavjeta za njegovu teologiju učenitstva. Međutim, nisam stao na tome, nego sam ujedno istražio način na koji u istu svrhu koristi Djela apostolska i Otkrivenje.

Metodološki sam se morao ograničiti samo na neka Packerova djela, ne samo zato što je puno toga napisao nego i zato što je učenitstvo spomenuo puno puta u većini svojih knjiga, ako ne i u svim. Zato sam smatrao potrebnim usredotočiti se na jednu knjigu u kojoj najviše govori o učenitstvu, a u tu sam svrhu odabrao Packerovu knjigu *Keep in Step with the Spirit* (2005). Upravo u ovoj knjizi obrazlaže narav i učenje o učenitstvu objavljeno najprije u Evanđeljima, a zatim i u Poslanicama, ali se puno puta poziva i na druge dijelove Novoga zavjeta. Koristio sam i njegove knjige „*Fundamentalism“ and the Word of God* (1958), *Discussions: Finding God’s Will* (2010), *Concise Theology: a Guide to Historic Christian Beliefs* (2011) te *Knowing God* (izdanje 2023). Očigledno je da sam u pogledu primarnih

izvora koristio opisnu metodologiju jer sam prošao kroz Packerove knjige i istaknuo kontekst u kojem je govorio o učeništvu, pritom se pozivajući na reference iz različitih novozavjetnih knjiga. Po pitanju sekundarnih izvora koristio sam i analitičku metodologiju. Tri su mi izvora posebno pomogla razumjeti Packerovo sveobuhvatno gledište o učeništvu. Prvi je knjiga Alistera McGratha *J. I. Packer: His Life and Thought* (2020), koja mi je pomogla shvatiti Packerovo 'teologiziranje' kao jednu odliku učenitva koja se temelji na učenikovu razgovaranju s Bogom upotrebom Biblije. Drugi je knjiga Vaughna Bakera *Evangelism and the Openness of God* (2012), iz koje sam koristio pojam evangelizacije kako bih definirao učenitvo u kontekstu Novoga zavjeta. Treći je izvor knjiga Jasona Hooda *Imitating God in Christ* (2013), čija mi je ideja pokristovljenja pomogla razumjeti pneumatološku narav učenitva, koju sam nazvao 'oduhovljenje'. Treća strana moje znanstvene metodologije ključna je u smislu da nisam samo procijenio Packerov nauk o učeništvu iz vlastite perspektive nego sam i osmislio sustavan način da organiziram njegovo razumijevanje učenitva s perspektive korištenja novozavjetnih izvora.

1. Učenitvo u Bibliji

Prije nego što počnemo istraživati kako je Packer koristio Novi zavjet u izgradnji svoje teologije učenitva, moramo razumjeti kako on poima učenitvo u okvirima temeljnih vidova njegova gledišta o kršćanskoj religiji. Packer smatra da se učenitvo ne događa samo po sebi, nego da ga trebamo sagledati u okviru kršćanskih osnova. U njegovu se slučaju to odnosi na dva ključna pojma: pojam Krista i pojam vjere. Učenitvo se, stoga, oblikuje kao obvezna stvarnost koja se javlja između Krista i vjere. Zapravo, ne radi se samo o Kristu i vjeri; radi se o poznavanju Krista i početku vjere, s obzirom na to da – kako je to Packer izrazio – „vjera započinje poznavanjem Krista“ (Packer 2010, 5). Ovo je veoma jasna potvrda kristološkog temelja učenitva, koje se ne može dogoditi u odsutnosti poznavanja Krista. Štoviše, s obzirom na to da je poznavanje Krista sinonimno vjeri – pa se u tom slučaju vjera sastoji od poznavanja Krista – učenitvo u svojoj osnovi ovisi o stvarnosti vjere. Učenitvo nije moguće u odsutnosti vjere jer, prema Packeru, vjera nije nekakav osjećaj, nego poznavanje Krista, a ovo je jedina činjenica koja vodi k učeništvu.

Greg Ogden primjećuje ovu epistemološku jednadžbu u Packeru, odnosno to da je vjera poznavanje, a pravi kršćanin ne može se smatrati kršćaninom ako ne poznaje Boga (Ogden 2019, 102). Kod Packera postoji još jedan vid vjere, koji je istaknuo Gary Thomas: kada vjera uđe u čovjekov život, ona ne može samo postojati, nego ona postoji kako bi zaokupila čitavo čovjekovo biće. Thomasovim riječima: „Vjera upravlja našim životima“ jer ona izranja na „raskrižjima istinskog kršćanskog življenja“ (Thomas 2003, 29).

Postoji još jedan razlog zašto Packer povlači ovu suštinsku poveznicu, a posebno između poznavanja Krista i početka vjere, koji je vezan uz epistemološku ulogu same vjere. Naime, vjera vodi do poznavanja Krista, ali stvarni proces poznavanja Krista – koji je informiran vjerom – ne događa se u vakuumu. Naprotiv, kada osoba vjeruje u Krista aktivnim korištenjem svoje vjere, onda se stvarnost vjere razvija na temelju nečega konkretnog, pa u tome Packer razvija ostatak svojega konteksta u kojem se odvija učenje. Dakle, učenje počinje i raste „proučavanjem Biblije, molitvom, kršćanskom zajedništvom“, a onda piše, i „još mnogo toga“ (Packer 2010, 5). Ovo „puno toga“ ostavit ćemo zasad sa strane, ali prva tri vida očigledno su ključna za Packerovu teologiju učenja. Zašto? Prvo, zato što se učenje ne može ni dogoditi ni razvijati bez Biblije. Svaki kršćanin koji želi naučiti više o učenju, treba čitati Bibliju. Drugo, zato što Bibliju ne možemo razumjeti bez molitve. Budući da nam molitva pomaže usredotočiti se na Boga, Packer zna da način na koji gledamo na Bibliju ovisi o molitvi. Treće, kršćani čitaju Bibliju u kontekstu zajednice vjernika, pa je zato ključno prihvatiti ovaj ekzeziološki kontekst za stalnu stvarnost učenja.

Edward Gross razumije zašto Packer predlaže Bibliju kao kontekst učenja kroz molitvu i crkveni život. To je zato što živimo u svijetu čije su vrijednosti posve suprotstavljene onima koje nalazimo u Bibliji (Gross 2013, 33). Kada razumijemo suprotstavljanje između vjere i svijeta, između Kristovih i svjetovnih vrijednosti, osjećamo potrebu da o tome razgovaramo s Bogom. Na ovaj način Craig Hazen vidi Packerovu molitvu kao „razgovor s Bogom“ (Hazen 2018, 146). Međutim, voditi razgovor s Bogom na temelju čitanja Biblije znači baviti se teologijom ili, kao što Alister McGrath primjećuje u svojoj knjizi o Packeru, „teologizirati“ (McGrath 2020).

2. Učenje i Novi zavjet

Premda je jasno da je proučavanje Biblije, što se Packera tiče, ključno za učenje, učenje se ne ostvaruje samo čitanjem Biblije. Zapravo, upravo nam usredotočavanje na Novi zavjet kao dio Biblije pomaže da učenje razvijemo u ono što bi ono trebalo postati. Packer naglašava da se u bavljenju Biblijom moramo usredotočiti na dva njezina vida. Prvi je čitanje Biblije općenito jer na ovaj način naše „kršćansko predanje“ raste u istinsko učenje (Packer 2005, 61). Budući da je Biblija Božja objava, ne možemo očekivati da ćemo razumjeti Božji način postupanja u svijetu i naše iskustvo s njime ako nismo svjesni sadržaja cijele Biblije. Drugo, usredotočavanje na Novi zavjet pomaže našem razumijevanju učenja jer nam omogućuje da razumijemo tko je Krist „kao Spasitelj Bog, kao model ljudskoga bića, kao Sudac koji dolazi, kao Onaj koji voli slabe, siromašne i one koji nisu ljupki te kao Vođa na križnom putu“ (Packer 2005, 60). Ukratko rečeno, Novi zavjet pomaže nam da dobijemo cijelu sliku o Isusu „kao utjelovljenom Bogu“

(Packer 2005, 61), po kojemu razumijemo ne samo stvarnost smrti nego i uskrsnuća (Packer 2005, 61).

Ovaj suštinski kristološki naglasak Novoga zavjeta dobro je izrazio George Demetrios, koji piše da „Packer ističe Božje utjelovljenje u Isusu Kristu kao središnju priču Novoga zavjeta“ (Demetrios 2014, 73). Ovo jasno ističe ključne poveznice između Novoga zavjeta i našega poznavanja Krista, bez kojih učenje nije moguće. Također, Graeme Goldsworthy ističe da, prema Packeru, Isus podržava Stari zavjet „kao autoritativnu Božju riječ“ (Goldsworthy 2000, 47), ali to vidimo samo ako čitamo Novi zavjet.

Nakon što je ustanovio ključnu poveznicu između učenja i Novoga zavjeta usmjeravanjem pažnje na Isusovu osobu, Packer ide dalje i pokazuje nam da, što se učenja tiče, Novi zavjet ne trebamo samo čitati nego ga trebamo čitati na određen način. Definitivno je važno imati na umu cijeli Novi zavjet kada ga čitamo u svrhu učenja, ali Packeru je jako bitno da razumijemo kako je u igri određena metodologija u postupanju s Novim zavjetom kada nas zanima učenje. Prema tome, on piše da bismo se trebali usredotočiti na „naglašavanje potrebe za stalnim meditiranjem o četiri Evanđelja“ (Packer 2005, 61). Ne radi se o tome da je ostatak Novoga zavjeta manje važan za učenje. Nipošto! Usprkos tomu, jako je važno razumjeti da Evanđelja imaju izvanrednu sposobnost zadržati nam pažnju na Isusu. Packerovim riječima: „Proučavanje Evanđelja osposobljava nas... držati svojega Gospodina jasno pred očima“ (Packer 2005, 61), što je prelijepa slika koju je Packer zamislio da nam pomogne prihvatiti ideju kako nema istinskog učenja ukoliko, i dokle, naš fokus na Isusa ne postane potpun i stalan. Packer smatra da je to razlog zašto je učenje u svojoj osnovi relacijsko, to jest odnosno. Mora postojati odnos između vjernika koji čita Novi zavjet i Isusa, središnjega lika Novoga zavjeta. Packer piše da zato moramo „držati pred očima ovaj odnosni okvir učenja njemu“, a to nam omogućuje čitanje Evanđelja (Packer 2005, 61).

Budući da Evanđelja govore o evanđelju, Timothy George naglašava da je Packerovo povezivanje evanđelja, kako je ono objavljeno u Evanđeljima, i učenja, bilo očigledno u cijelomu njegovom djelovanju. George smatra da je Packer cijeloga života intenzivno radio na tome kako bi „skovao koaliciju i zajednicu na evanđelje usredotočenih Kristovih sljedbenika diljem svijeta“ (George 2009, 168). Georgeov izraz „Kristovi sljedbenici“ odnosi se na one koje Packer naziva učenicima, tako da se učenje odvija onda kada vjernici razumiju i žive evanđelje koje vidimo na djelu u Evanđeljima. Reid Hensarling također je svjestan Packerova povezivanja „biblijskog evanđelja“ i učenja te ističe da je Packer smatrao da proučavanje evanđelja vodi do snažnije, zdravije i zrelije Crkve (Hensarling 2012, 53). Ovo podrazumijeva da je to Crkva učenika koji su dosegli ovo stanje – kao što vidimo kod Vaughna Bakera – po onomu što Packer opisuje kao evangelizaciju ili propovijedanje evanđelja, u skladu s Novim zavjetom (Baker 2012, 166).

3. Učeništvo i Evanđelja

Međutim, Novi zavjet neprestano upućuje na učeništvo, a Packer pazi da obuhvati sve vrste novozavjetnih dokumenata dok promišlja o tome što učeništvo podrazumijeva. On upućuje na četiri Evanđelja u povezanosti s učeništvom, a prvo takvo upućivanje nalazimo onda kada koristi Matejevo evanđelje da prikaže učeništvo u Isusovu odnosu s „božanskim Ocem“ (Packer 2011, 114), primjerice, u Mateju 11,25-27. Ključan je vid učeništva, prema Packeru, svijest da Isus nije djelovao sam ili samostalno, nego pod usmjerenjem svojega Oca, čija ga je podrška osposobila da privuče ljude sebi. Packer je smatrao da je Očeva pomoć omogućila Isusu da ostavi snažan utisak na ljude koje je „pozivao na učeništvo“ (Packer 2011, 114). Ipak, važno je razumjeti da učeništvo znači imati blizak odnos s Isusom pod vodstvom njegova Oca (Packer 2011, 114), što za Packera predstavlja suštinu onoga što nas Matejevo evanđelje uči o učeništvu. S druge strane, Markovo evanđelje širi svoj fokus s Boga Oca na ljude kao Božja stvorenja. Dakle, Packer piše da je osobno posvećenje ključan vid učeništva prema Markovu evanđelju, što znači da osoba ne treba voljeti samo Boga, nego i bližnjega svoga, kao što čitamo u Marku 12,29-31, jer učeništvo nije samo odnos, kao u Matejevju evanđelju, nego i „proces promjene“ koji se očituje putem osobnog posvećenja (Packer 2005, 61-62).

Poznavanje Boga kao Oca, ne samo u njegovu božanskom odnosu s Isusom nego i u njegovoj soteriološkoj povezanosti s nama, predivno je opisao Pete Alwinson, koji svjedoči da je Packer „u njemu probudio želju za poznavanjem Boga Oca za cijeli život“ (Alwinson 2015, 28). Craig Murison i David Benson ističu da Biblija, prema Packeru, zahtijeva ljubav prema bližnjemu, ali da ljubav nije emocionalni osjećaj (Murison i Benson 2018, 85). Naprotiv, radi se o odnosnoj ljubavi jer – kao Kristovi učenici – kršćani vole Boga Oca i svoje bližnje zbog svojeg osobnog i istinskog odnosa s Isusom, kao što možemo vidjeti u Mateju i Marku.

Packer primjećuje da ljubav prema Bogu Ocu i bližnjemu svomu ne predstavlja cjelokupnu definiciju učeništva. Zato do izražaja dolazi i Lukino evanđelje, s novim aspektom koji je povezan s vječnim životom: oni koji su istinski Kristovi učenici neće samo voljeti Boga kao Isusova i svojega Oca te bližnjega svoga, nego će ujedno biti ljudi koji će, iz toga razloga, baštiniti vječni život. Kada Packer čita Lukino evanđelje, razumije da se učeništvom baštini vječni život zbog ljubavi prema Bogu Ocu i bližnjemu svomu, što je prilično očigledno u poredbi o Dobrom Samarijancu, prikazanoj u Luki 25,37. Packer smatra da je duhovna matematika učeništva zapravo jednostavna: ljubav prema Bogu Ocu i prema bližnjemu svomu zbog ljubavi koju gajimo prema Isusu vodi nas u vječni život. Ipak, ovdje nije kraj priči o učeništvu jer Packer ističe da je ovo nemoguće ostvariti ukoliko Isusovi učenici neće voditi život „nasljedovanja Isusa u poniznosti, ljubavi, izbjegavanju grijeha i vršenju pravednosti“ (Packer 2005, 62). Prema Packeru, nasljedovanje

Krista ključan je vid istinskog učenishva, što možemo vidjeti u Ivanu, posebno kada Isus pere noge svojim učenicima kao primjer iskrene poniznosti koju oni trebaju u ljubavi i iskreno prakticirati jedni s drugima (Iv 13,12-15). Dakle, Packer istinsko učenishvo prikazuje kao nasljedovanje Krista (Ivanovo evanđelje) po ljubavi prema Bogu Ocu (Matejevo evanđelje) i prema bližnjemu svomu (Markovo evanđelje), koje Bog nagrađuje vječnim životom (Lukino evanđelje).

David Scott objašnjava da, prema Packeru, kršćani – pogotovo u svojstvu Božjih izabranika – svoj odnos s Isusom promatraju kroz ovu *imitatio Christi*. Scottovim riječima: „Izabrani se odnose prema utjelovljenju... kao prema nasljedovanju Kristova načina života“ (Scott 2018, 50). Prema Jonathanu Bayesu, nasljedovanjem svojega učitelja Kristovi učenici idu prema vječnomu životu, koji Packer naziva „uživanjem u Bogu“ (Bayes 2010, 235).

4. Učenishvo i Poslanice

Packerovo korištenje novozavjetnih Poslanica za svoj nauk o učenishtvu prilično je složeno ali, kao što bismo i očekivali, velik naglasak stavlja na Pavlove spise. Packer tako otkriva da učenishvo počinje sa Svetim Duhom, u smislu da vjernici primaju Svetoga Duha, što je ujedno prvi vid postajanja Kristovim učenikom, što vidimo u Galaćanima 3,2. Drugi je vid učenishva, prema Packeru, vjernikova svijest da pripada Bogu zbog „pečata“ Duha Svetoga, kao što vidimo u Efežanima 1,13. Treći vid učenishva Packer percipira u vjernikovu razumijevanju da, zbog njegova „pečata“, u njemu prebiva Sveti Duh, kao što vidimo u Rimljanima 8,11. Packerov četvrti vid učenishva tiče se vjernikove preobrazbe koja se događa zbog toga što u njemu prebiva Sveti Duh, zbog čega vjernik odražava „Isusovu moralnu sliku“, kao što vidimo u 2 Korinćanima 3,18 (Packer 2005, 61). Peti vid učenishva Packer je vidio u prisutnosti duhovnih darova u vjerniku, što je, ponovno, pneumatološka stvarnost koju ostvaruje prisutnost Svetoga Duha u vjerniku, kao što vidimo u 1 Korinćanima 12, a koja znači da „svi kršćani imaju vlastite darove i zadatke unutar ukupne službe Crkve“ (Packer 2005, 69). Šesti i konačni vid Packerove teologije učenishva, koji sam pronašao u njegovoj teologiji na temelju korištenja Pavlovih poslanica, svijest je koju Sveti Duh pobuđuje u vjerniku da pripada Kristu zbog njegove smrti i uskrsnuća, kao što vidimo u Kološanima 2,12. Packerovim riječima: istinsko se učenishvo sastoji od „gledanja u Krista i pouzdavanja u njegovu prolivenu krv i obećanje oprosta“ (Packer 2005, 59).

Na preobražavajuću prirodu Packerove teologije učenishva ukazao je Alister McGrath, koji piše da, prema Packerovu čitanju Pavla, teologija – a stoga i učenishvo – „mijenja živote“ i tako stalno radi na „obnovi naših umova, a stoga i na preusmjeravanju i ponovnom okrepljivanju naših života“ (McGrath 2019, 112). Kao dio veće rasprave o učenishtvu u kojoj se poziva na Packera, Jason Hood govori o činjenici da je učenishvo u Pavlovim spisima „pokristovljenje“ (Hood 2013, 108).

Pa ipak, s obzirom na Packerov fokus na ulogu Svetoga Duha u učenishtvu, mogli bismo valjano ustvrditi kako Packerova teologija učenishva aktivno zagovara pokristovljenje putem oduhovljenja.

Čak i ako Pavlove poslanice predstavljaju glavni oslonac Packerove teologije učenishva, on se poziva i na druge novozavjetne Poslanice, koje mu omogućuju da dalje elaborira stvarnost učenishva. Za početak, Petrova teologija Packeru pruža priliku da objasni duboko kristološku narav učenishva. Učenishvo stoga uvijek mora biti čvrsto usidreno u Kristu, u njegovoj patnji i bezgrješnosti te njegovoj ulozi pastira i nadglednika vjerničkih duša, a sve ovo možemo vidjeti u 1 Petrovoj 2,21-25. Život učenishva po Packeru znači „raditi stvari koje [Krist] kaže“, pa bi zato vjernici trebali voditi „život koji ugađa Bogu“ (Packer 2005, 62). Podupirući ovaj isti argument, Packer se poziva na Hebrejima 12,14, još jedan tekst čiji kristološki fokus naglašava neke ključne vidove učenishva. Naglašava, primjerice, potrebu da vjernik bude stalno usredotočen na Isusa, na njegovu patnju i njegovo uzašašće. Ova neprestana kristološka ustrajnost u Packeru je potakla uvjerenje da se istinsko učenishvo temelji na „terenu... koji je dobro mapiran“ (Packer 2005, 62), što vjerniku pomaže voditi život stalne duhovne preobrazbe. Još jedan odlomak iz nepavlovske Poslanice koji sam pronašao, a koji je Packer koristio u svojoj teologiji učenishva, prva je Ivanova poslanica 1,3. Prema Packerovu razumijevanju ovoga teksta, učenishvo je zajedništvo s Bogom, a posebno s Ocem i Sinom. Ova preciznost Packera je dovela do zaključka da postoji određeni standard kršćanskoga življenja i da, u tom pogledu, učenishvo ima posebne „smjernice“ koje jamče „kvalitetu kršćanskoga iskustva“. Drugim riječima, istinsko učenishvo događa se onda kada vjernik „teži za ovim iskustvenim zajedništvom i ne pristaje ni na što manje od toga“ (Packer 2005, 56).

Jerryju Bridgesu nije promakla ključna važnost zajedništva u Packerovoj misli. On priznaje da, što se Packera tiče, „zajedništvo s Bogom je istovremeno i temelj i cilj zajedništva koje imamo jedni s drugima“ (Bridges 2014, 97). Osobno sam primijetio ovaj Packerov naglasak na zajedništvu, pogotovo u kontekstu našega vjerničkog, a prema tome i učeničkog identiteta. Budući da se ovo zajedništvo kristološki posreduje, napisao sam da u Packerovoj teologiji „suštinu duhovnog oblikovanja“, koja je ujedno srž učenishva, čini „opsesija Kristom... jedina zdrava opsesija kojom čovjek može biti obuzet; ako smo istinski kršćani, uvijek moramo biti obuzeti ovom duhovnom opsesijom“ (Simuť 2022, 87).

5. Učenishvo i Djela apostolska

Jedan od najzanimljivijih načina na koje Packer koristi Novi zavjet u izgradnji svojeg razumijevanja učenishva vezan je uz njegovo čitanje Djela apostolskih. Prva strana učenishva koju možemo vidjeti u Packerovu pristupu Djelima, njegov je početak: učenishvo počinje kada se ljudi pokaju, prihvate krštenje u ime Isusa

Krista za oprostjenje grijeha i onda prime dar Svetoga Duha – a to čitamo u Djelima 2,38. Drugo, učenništvo ne počinje samo pokajanjem, odnosno dramatičnom promjenom mišljenja zbog prihvaćanja Krista i njegova oprostjenja grijeha nego djeluje kao svjedočanstvo. Kao svjedočanstvo, učenništvo je očitovanje Kristove sile u vjernicima po Svetom Duhu, kao što vidimo u Djelima 1,5.8. Packerovim riječima: „Isus je obećao da će Duh, kada dođe, osnažiti učenike za svjedočenje“ (Packer 2005, 75), a ovo je temelj istinskog učenništva. Treće, učenništvo je stalan duhovni poziv koji se očituje u vjernikovu životu. Kao što to Packer izražava, učenništvo možemo vidjeti u pogledu „nove službe“ (Packer 2005, 75) koja se istovremeno i pneumatološki i kristološki očituje; ovaj duhovni poziv, objašnjava Packer, događa se po Duhu koji proslavlja Isusa (Packer 2005, 75).

Kermit Zarley spominje Packerovo uvjerenje da su dvanaestorica učenika doživjela obraćenje prije svojeg iskustva Pedesetnice, a u tom slučaju učenništvo se odnosi na duhovnu čistoću, što ukazuje na otkupljenje, opravdanje, spasenje i preporod (Zarley 2015, 87). To znači da su Dvanaestorica učenika hodala s Isusom prije njegove smrti, uskrsnuća i uzašašća, a još važnije, obrazac se nije promijenio ni nakon njegove smrti, uskrsnuća i uzašašća. Prema tome, učenništvo se odnosi na hod s Isusom po sili Duha. John MacArthur potvrđuje ovu stvarnost kada ističe da, prema Packeru, Duh uvijek upućuje na Isusa (MacArthur 2013, 43). Drugim riječima, učenništvo je, prema Packeru, kristološki usredotočeno iako se pneumatološki ostvaruje.

U svojem istraživanju Djela apostolskih, pogotovo u kontekstu ove duhovne stvarnosti učenništva, čini se da Packer priznaje kako barem neki vidovi učenništva ostaju nejasni. Primjerice, ističe da je „Bog odgodio jezike i proroštva u Samariji do dolaska Petra i Ivana“ u Djelima 8,12-17 da bi onda „ove fenomene ostvario u dvanaestorici efeških učenika nakon njihova kršćanskog krštenja“ u Djelima 19,1-6. Ove je dvije prigode nešto teže dogmatski protumačiti (Packer 2005, 75). Štoviše, Packer ide toliko daleko da predlaže kako ni sam Luka nije potpuno razumio što se dogodilo u ova dva slučaja jer „nije jasno da je on [Luka] sposoban ponuditi vlastitu teologiju o njima“ (Packer 2005, 75). Kako bi dodatno otežao stvari, Packer se šali i kaže da u opisu ova dva slučaja „Luka ima pokeraško lice“ (Packer 2005, 75). Bez obzira na to je li i sam Luka bio posve zbunjen u pogledu ove dvije činjenice – čuvši o prvoj, a možda i posvjedočivši drugu – očigledno je da je Packer smatrao da se učenništvo događa zbog Svetoga Duha i da je njegova početna točka obraćenje: „U cijelim Djelima apostolskim očekuje se da će puna služba Duha u životu kršćanina početi obraćenjem“ (Packer 2005, 75). U svakom slučaju, upravo je propovijedanje evanđelja, odnosno poruka o Isusu, dovela do promjene u tome kakvi su ljudi bili prije i kakvi su postali nakon što su čuli o Isusu. U ovom smislu, Packer smatra da je učenništvo ona „puna služba koju je Isus predskazao“ i da propovijedanje toga učenništva slavi cijeli Novi zavjet (Packer 2005, 75).

Drugim riječima, učenje se tiče propovijedanja svega što treba znati i dijeliti o Kristu u skladu s Novim zavjetom. Donald Ekstrand tako primjećuje da je Packer smatrao da nas učenje čini „zrelima“, „da imamo s Kristom zreo odnos u kojemu ga štujemo, pouzdajemo se u njega, volimo ga i pokoravamo mu se“, kao i da razvijamo „svježe i istinito viđenje Isusa Krista“ koje se temelji na odbijanju da propovijedamo „izobličenoga Krista“ (Ekstrand 2012, 448). Packer smatra kako nema istinskog učenja bez propovijedanja evanđelja. Zato je Rober Solomon istaknuo Packerovo stameno vjerovanje u „važnost evangelizacije i misije“ (Solomon 2020).

6. Učenje i Otkrivenje

Premda nisam uspio naći mnoga upućivanja na Otkrivenje u kontekstu učenja u Packerovim djelima, pronašao sam jedno u kojemu objašnjava učenje u kontekstu Otkrivenja. Širi je kontekst rasprava o revnosti, koju Packer smatra temeljnom značajkom istinskog učenja. Packerova misao ukratko glasi ovako: on vjeruje da bi revnost trebala biti karakteristika kršćanskog učenja jednostavno zato što je, kao prvo, sam Krist bio veoma revan tijekom svoje službe i, drugo, zato što su Kristovi učenici očitovali revnost tijekom služenja sve do smrti, i to obično mučeničke smrti. Među Packerovim primjerima duhovne revnosti Pavao ima istaknuto mjesto kao Kristov učenik koji se s „tamnicama i boli“ suočio nepokolebljivom predanošću svom Gospodinu (Packer 2023, n.p.). Prema tome, Packer smatra kako revnost ide ruku pod ruku s učenjem jer je revnost zapravo jedna od ključnih osobina Kristovih učenika. Međutim, Packerovo upućivanje na Otkrivenje javlja se kada raspravlja o duhovnoj revnosti i božanskoj ljubomori. U tom pogledu spominje Otkrivenje 3,15-16, tekst koji oslovljava crkvu u Laodiceji i njezin mlak ili neodlučan stav prema Kristu i kršćanskom životu. U ovom kontekstu Packer objašnjava da je revnost suprotstavljena ravnodušnosti, a istinski Kristov učenik trebao bi uvijek biti revan za Gospodina (Packer 2023, n.p.).

Kao ključan čimbenik učenja u Packerovoj teologiji, revnost je primijetio i John Steinreich, koji piše da bi revnost uvijek trebali pratiti „radost, duh molitve, duh štovanja“ jer „ona zasigurno odražava stav i djelovanje kako Krista tako i prvih učenika u njihovoj vjeri“ (Steinreich 2016, 110). Andrew McGowan naglašava još jedan vid revnosti kao vida učenja kod Packera, kada ističe da revnost uvijek treba biti usmjerena prema vjeri, a ne prema racionalističkim objašnjenjima vjere, što vidimo kod nekih teologa, poput A. A. Hodgea i Louisa Berkhofa (McGowan 2008, 115).

Packer je smatrao da je Knjiga Otkrivenja dostatna za njegovu teologiju učenja premda otkriva samo jednu karakteristiku Isusova sljedbenika. Štoviše, s obzirom na to da je ova jedna karakteristika, revnost, antonim za ravnodušnost, Packer upozorava da revnost nije jedina važna karakteristika (Packer 2023, n.p.),

nego je pitanje ipak nešto ozbiljnije zbog Božje ljubomore usmjerene protiv svake vrste pasivnosti ili manjka zanimanja i entuzijazma. Istinsko učenje, smatrao je Packer, suprotstavlja se ravnodušnosti i nemaru prema Kristu. Oni koji vjeruju u Krista moraju uvijek biti revni, puni entuzijazma i strasti za Krista kao Gospodina i Spasitelja u svojem životu. Zašto je revnost toliko važna za Packera? Odgovor nije kompliciran: revnost je ključna zato što govori o čovjekovu stavu prema Kristu ne samo u odnosu na ono što se događa sada nego i u vezi s onim što će doći u budućnosti Crkve. Packer stoga smatra da je revnost sinonim za nadu (Packer 2023, n.p.). Revni učenici su vjernici čiji su životi ispunjeni nadom, posebno eshatološkom nadom; učenici moraju biti puni revnosti zato što oni ne samo da žive za Krista nego se nadaju vidjeti Krista licem u lice. I posljednji vid: Packer revnost smatra važnom zato što ide ruku pod ruku s pokajanjem, kao što vidimo u Otkrivenju 3,16, gdje se ravnodušnu crkvu u Laodiceji potiče ne samo da bude revna nego i da očituje plod pokajanja. Drugim riječima, revnost je svijest da trebamo neprestano obnavljati svoj um za Krista. Istinsko učenje zato obilježava revnost kao entuzijazam za Gospodina, koji uzrokuje stalna obnova naše psihe u savjesnom nasljedovanju Gospodina, ljubavi prema njemu i donošenju odluka koje su u skladu s njegovom voljom (Packer 2023, n.p.).

Robert Solomon upozorava da Packerovo razumijevanje revnosti nije ni divlja fanatizam ni sebična neodgovornost. Naprotiv, Packerova je revnost tek stav poštovanja, poniznosti i predanja Kristu koji obuhvaća cijeli čovjekov život (Solomon 2022, 227). Kada vidimo učenje u kontekstu revnosti, onda razumijemo – zajedno s Christianom Georgeom – da vjernici mogu živjeti na ovaj način samo ako poimaju „važnost biblijske teologije“ (George 2006, 172), koja je jedna od Packerovih životnih težnji.

7. Procjena: Dva stupa na kojima učenje stoji

Kao što sam spomenuo u uvodu, Packer je svoj nauk o učeništvu izgradio usredotočen na Evanđelja i Poslanice: dok Evanđelja otkrivaju narav učenja, Poslanice sadrže učenje o učeništvu. Drugim riječima, Packer je smatrao kako Poslanice predstavljaju teoriju učenja, a Evanđelja pak praksu učenja (Packer 2005, 61). Je li Packer pozorno razmotrio temeljnu važnost ostalih književnih žanrova u Novom zavjetu – Djela apostolska i Otkrivenje – za svoj nauk o učeništvu, činjenica je koju nisam uspio potvrditi, unatoč tome što sam pronašao neke karakteristike učenja na temelju njegove upotrebe Djela apostolskih i Otkrivenja. Ono što je važno vezano je uz Packerovo vlastito gledište o učeništvu, koje stoji na dva stupa: učenje ili teorija o učeništvu, koju nalazimo u Poslanicama, te narav ili praksa učenja, koja nam je objavljena u Evanđeljima. Packer upozorava da su ova dva stupa jednako važna za učenje zato što zajedno daju potpunu perspektivu o tome što je uopće učenje i kako se ono ostvaruje u Crkvi (Packer 2005,

61). Nikada ne smijemo dijeliti učenje od naravi učenja jer teorija nikada ne može zamijeniti praksu.

Dewey Mulholland piše o Packerovoj perspektivi o naravi učenja, u kojoj se ne radi o ugađanju ljudima, nego Bogu; u kojoj se ne radi o nasljedovanju ljudi, nego o nasljedovanju Krista. I na kraju, učenštvom se ne pokušava zadobiti ono što se sviđa ljudima, nego ono što Bog nudi, posebno božanski i duhovni blagoslovi (Mulholland 1999, 109). Učenje o učenštvu prema Packeru Hal Stewart je predstavio kao „misiju stvaranja učenika“. U tom pogledu „stvaranje učenika je namjerno prenošenje biblijske vjere na drugu osobu“ (Stewart 2017, 113). Stewart također vjeruje da se Packerova teorija učenja može objasniti kao „Božja misija s razumijevanjem koje se temelji na evangelizaciji i stvaranju učenika“ (Stewart 2017, 113).

Upozorivši da se teorija i praksa učenja uvijek moraju razmatrati zajedno, Packer objašnjava zašto se učenje o učenštvu i narav učenja nikada ne smiju razdvajati. Razdvajanje ovoga dvoga je, prema Packeru, „jako loš znak“ (Packer 2005, 61), uglavnom zato što usredotočavanje na teoretske vidove učenja može dovesti do gubitka interesa za ono što zapravo znači slijediti Isusa i „imati osobno zajedništvo s Gospodinom Isusom“ (Packer 2005, 61). S druge strane, previše usredotočenosti na zajedništvo s Isusom na veoma osobnoj i pojedinačnoj razini vrlo će vjerojatno stvoriti stav nezainteresiranosti prema drugim ljudima. Ovo će zatim rezultirati time da će učenik zanemarivati svoju temeljnu dužnost stvaranja drugih učenika. Pa ipak, Packer je uvjeren da je držanje ravnoteže između teorije i prakse u pogledu učenja moguće ako ne izgubimo iz vida činjenicu da je istinsko učenje usidreno u našem preporedu i pokajanju (Packer 2011, 158). Kada razumijemo da nema učenja bez preporeda i pokajanja – odnosno bez istinskog početka vjere i jednako autentičnog života vjere – naše će učenje sigurno biti gorljivo (Packer 1958, 13).

Gorljivo narav učenja kod Packera istaknuo je V. M. Liew, koji to spominje u kontekstu kršćanskoga štovanja kao načina života (Liew 2014). Ovo znači da je, prema Packeru, učenje – baš kao i štovanje – način življenja za sve kršćane koji prihvate da nisu samo Kristovi sljedbenici nego i ljudi koji potiču druge da slijede Krista. Postoji ipak jedan problem, o kojemu je pisao Cameron Anderson. Naime, možemo slijediti Krista samo onda ako i kada čitamo o njemu u Bibliji, njegovoj riječi, što znači da je učenje legitimno jedino onda kada se temelji na Bibliji (Anderson 2016, 153). Štoviše, upravo iz Biblije Packer i uči o učenštvu te u Bibliji on vidi ova dva stupa: narav učenja u Evanđeljima i učenje o učenštvu u Poslanicama, zajedno s mnoštvom drugih ključnih karakteristika učenja koje nalazimo u ostalim novozavjetnim knjigama.

Zaključak

Svrha ovoga članka bila je pružiti sustavnu perspektivu o tome kako je Packer gradio svoju teologiju učenništva koristeći Novi zavjet. Premda je veoma očigledno da sâm Packer možda nije svjesno razmišljao o ovim vidovima, pošlo mi je za rukom ući u trag nekim konkretnim koracima na kojima se temelji njegov pothvat.

U svojem prvom koraku u izgradnji teologije učenništva na temelju Novoga zavjeta, Packer je iznio svoje gledište o Bibliji jer upravo u Bibliji čitamo o vjeri, pogotovo o vjeri u Boga i u Krista kao njegova Sina. Vjera vodi do poznavanja Krista, a poznavanje Krista je, u konačnici, ono od čega se učenništvo sastoji – sve ove vidove učenništva nalazimo u Bibliji. Drugo, Packer sužava svoju perspektivu s cijele Biblije na Novi zavjet, koji, kao što smo vidjeli, sadrži ključne informacije o naravi učenništva u Evanđeljima i o učenju vezanom s učeništvom u Poslasticama. Moj se doprinos ne tiče prvenstveno istraživanja Evanđelja i Poslanica, što sam ipak istražio, nego u napuštanju ova dva književna žanra ne bih li vidio na koji način Packer raspravlja o učeništvu s obzirom na Djela apostolska i Otkrivenje. Novi zavjet važan je za Packera zato što otkriva Krista ne samo kao Boga, Gospodina i Spasitelja – zajedno s drugim ključnim vidovima njegova bića i djela – nego i kao središnjeg lika svih novozavjetnih knjiga. Treće, Packerova rasprava o Evanđeljima otkriva nam da učenništvo ima mnoga lica: Matej stavlja naglasak u učeništvu na poznavanje Boga Oca; Marko u učeništvu stavlja naglasak na ljubav prema ljudima; u Luki učenništvo vodi u vječni život; dok se u Ivanu učenništvo sastoji od nasljedovanja Krista.

U svojem istraživanju Poslanica Packer razumije da učenništvo moramo definirati kao radikalni pneumatološki preobražaj ljudskoga bića u kojemu prebiva Duh Sveti zbog Kristova djela – a to je Pavlova perspektiva. Ostatak novoza-vjetnih Poslanica usredotočuje se na učenništvo kao obvezan proces življenja u skladu s Kristovim primjerom. Djela apostolska informiraju nas o tome na koji se način učenništvo može i treba živjeti u Duhu dok vjernici pronose poruku o Kristu nevjernicima i, čineći tako, sazrijevaju u vjeri. U Otkrivenju Packer vidi da učenništvo ima određeno mjerilo; u tom pogledu, učenništvo bi trebalo biti revno i gorljivo za Krista, koji živi u vjernicima po Svetom Duhu.

Na kraju sam se vratio naravi učenništva koju objavljuju Evanđelja i učenju o učeništvu koje nalazimo u Poslasticama, koje smatram *dvama stupovima* na kojima je Packer sagradio svoju teologiju učenništva. Narav učenništva važna je zato što predstavlja praksu učenništva. Znati što trebamo činiti kao Kristovi učenici ključan je vid života vjernika kao Kristovih sljedbenika. Zatim, učenje o učeništvu jednako je važno zato što nam pokazuje kako trebamo razumjeti učenništvo, posebno dok ga živimo u sili Duha. Packer upozorava da se ova dva stupa – narav ili praksa učenništva i učenje ili teorija učenništva – nikada ne smiju razdvajati. Štoviše, on ima jako dobar razlog za svoje upozorenje: razdvajanje ovih stupova

nesumnjivo vodi k životu kojemu nedostaje autentična vjera u Krista, koji je svoje učenike poučio ne samo što ići za njim podrazumijeva teoretski nego i kako bi se hodanje za njim trebalo živjeti u praksi svakoga dana.

Na kraju, evo vrlo kratkoga popisa onoga što smatram snažnijim i slabijim stranama Packerova pristupa Novom zavjetu u razmatranju učenitstva. Uspio sam izdvojiti tri vida koja smatram snažnijim stranama Packerova pristupa. Prva snažnija strana Packerova korištenja Novoga zavjeta za njegovu teologiju učenitstva je činjenica da široko koristi Novi zavjet dok ističe građevne blokove učenitstva. Druga je snažnija strana to što njegovo korištenje Novoga zavjeta za teologiju učenitstva uzima u obzir cijelu Bibliju kao Božju objavu. Još jedna snažnija strana tiče se njegove odlučnosti da teoriju i praksu, nauk i primijenjenu duhovnost, drži u bliskom odnosu, što njegov pristup ne čini samo holističkim nego i snažno povezanim. Što se mogućih slabijih strana Packerove metodologije tiče, trebao bih možda spomenuti to da se čini kao da ne koristi sve novozavjetne knjige za svoju teologiju učenitstva – ili je možda slučaj da nisam još uspio uočiti svako javljanje teme učenitstva u spoju s biblijskim stihovima iz izvora, posebno Poslanica, s kojima smatram da se Packer nije bavio. Još jedna moguća slabija strana – iako je „slabija strana“ previše snažan izraz za to – je što Packer, unatoč svojem širokom korištenju Svetoga pisma, a posebno Novoga zavjeta, po svemu sudeći ne koristi biblijske komentare kako bi potkrijepio svoje zaključke. Shvaćam da bi to možda bilo previše tražiti od povijesnog teologa i dogmatika, što je bila Packerova uža znanstvena specijalnost, ali to je jedna stvar koju sam primijetio dok sam pregledavao njegova djela. Posljednje što sam smatrao problematičnim je to što nam Packer nije ponudio jedinstvenu i sustavnu teologiju učenitstva; ono što imamo su različita upućivanja na učenitstvo koja su raštrkana po mnogim njegovim knjigama, ali ne postoji integrirana perspektiva o učenitstvu koju je sam Packer ponudio.

Popis literature

Alwinson, P. 2015. *Like Father, Like Son: How Knowing God as Father Changes Men*. Greensboro: New Growth Press.

Anderson, C. J. 2016. *The Faithful Artist: A Vision for Evangelicalism and the Arts*. Downers Grove: InterVarsity Press.

Baker, V. W. 2012. *Evangelism and the Openness of God: The Implications of Relational Theism for Evangelism and Mission*. Eugene: Pickwick Publications.

Bayes, J. F. 2010. *The Apostles' Creed: Truth with Passion*. Eugene: Wipf and Stock.

Bridges, J. 2014. *Growing Your Faith: How to Mature in Christ*. Colorado Springs: The Navigators.

- Demetrios, G. 2014. *In Quest of a Vital Protestant Center: An Ecumenical Evangelical Perspective*. Eugene: Wipf and Stock.
- Ekstrand, D. W. 2012. *Soul Transformation*. USA: Xulon Press.
- George, C. 2006. *Sacred Travels: Recovering the Ancient Practice of Pilgrimage*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- George, T. 2009. *J. I. Packer and the Evangelical Future: The Impact of His Life and Thought*. Grand Rapids: Baker Publishing Group.
- Goldsworthy, G. 2000. *Preaching the Whole Bible as Christian Scripture: The Application of Biblical Theology to Expository Preaching*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Gross, E. M. 2013. *Authentic Discipleship: A Workbook to Help You Follow Jesus Intentionally*. Apopeka: Reliance Media.
- Hazen, C. J. 2018. *Fearless Prayer: Why We Don't Ask and Why We Should*. Eugene: Harvest House Publishers.
- Hensarling, R. 2012. *The Biblical Gospel: Its Significance and Impact in Spiritual Renewal*. Bloomington: WestBow Press.
- Hood, J. B. 2013. *Imitating God in Christ: Recapturing a Biblical Pattern*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Liew, V. M. 2014. *The Wedding at Cana: Experiencing the Glory and Kingdom*. Bloomington: WestBow Press.
- MacArthur, J. 2013. *Strange Fire: The Danger of Offending the Holy Spirit with Counterfeit Worship*. USA: Thomas Nelson.
- McGowan, A. T. B. 2008. *The Divine Authenticity of Scripture: Retrieving an Evangelical Heritage*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- McGrath, A. E. 2019. *Mere Discipleship: Growing in Wisdom and Hope*. Grand Rapids: Baker Publishing Group.
- _____. 2020. *J. I. Packer: His Life and Thought*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Mulholland, D. 1999. *Mark's Story of Jesus: Messiah for All Nations*. Eugene: Wipf and Stock.
- Murison, C. B., i D. M. Benson. 2018. „Reimagining Christian Schools as Revelatory Communities“. U: *Reimagining Christian Education: Cultivating Transformative Approaches*, ur. J. M. Luetz, T. Dowden, i B. Norsworthy, 75-90. Singapore: Springer Nature Singapore.
- Ogden, G. 2019. *Discipleship Essentials: A Guide to Building Your Life in Christ*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Packer, J. I. 1958. *“Fundamentalism” and the Word of God*. Grand Rapids: Eerdmans Publishing Company.

- _____. 2005. *Keep in Step with the Spirit: Finding Fullness in Our Walk with God*. Grand Rapids: Baker Publishing Group.
- _____. 2010. *Decisions: Finding God's Will*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- _____. 2011. *Concise Theology: A Guide to Historic Christian Beliefs*. Carol Stream: Tyndale House Publishers.
- _____. 2023. *Knowing God*. Downers Grove: InterVarsity Press.
- Scott, D. C. 2018. *Re-Envisioning Transformation: Toward a Theology of the Christian Life*. Eugene: Wipf and Stock.
- Simuț, C. C. 2022. *Spiritual Formation: A Concise Introduction and Guide*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Solomon, R. M. 2020. *The Sovereign God and the Christian Disciple*. Singapore: Armour Publishing.
- _____. 2022. *The Spiritual Leader: Lessons from the Book of Nehemiah*. Singapore: Discovery House Publishing.
- Steinreich, J. 2016. *A Great Cloud of Witnesses*. USA: Lulu Press.
- Stewart, H. 2017. „Discipleship in Small Churches“. U: *Small Church, Excellent Ministry: A Guidebook for Pastors*, ur. J. C. Farmer, 112-136. Eugene: Wipf and Stock.
- Thomas, G. 2003. *Authentic Faith: The Power of a Fire-Tested Life*. Grand Rapids: Zondervan.
- Zarley, K. 2015. *Solving the Samaritan Riddle: Peter's Kingdom Keys Explain Early Spirit Baptism*. Eugene: Wipf and Stock.

Corneliu C. Simuț

J. I. Packer's Use of the New Testament for His Doctrine of Discipleship

Abstract

This paper investigates how J. I. Packer, one of the most prominent Evangelical theologians of the 20th and 21st centuries, used the New Testament to build his perspective on discipleship. While a systematic presentation of discipleship is not available in Packer's works, his numerous references to the term reveal his deep preoccupation with the subject. Hence my decision to trace his steps back to the way he uses the New Testament to devise a holistic understanding of discipleship. To achieve this goal, I took several steps of my own, first to study his general view of the Bible, second to go a bit deeper in the same direction by seeing how

he works with the New Testament as the fundamental source for his theology of discipleship, and then – the remaining four steps – have to do with Packer’s actual use of New Testament books for his doctrine of discipleship; in this respect, I read about his thoughts on discipleship as he read about it in the four Gospels, in the epistles (Pauline and otherwise), the Acts of the Apostles, and the Book of Revelation. I also did a brief research on what I called Packer’s “two pillars” of discipleship, which he identifies as the nature of and the teaching about discipleship – the former being revealed in the Gospels, and the latter in the epistles. The fact that I went beyond the Gospels and the epistles into a succinct investigation of the Acts of the Apostles and the Book of Revelation is merely a natural consequence of my original intention of tracing Packer’s way throughout the entire New Testament for his theology of discipleship. In the end, though, this study is not merely a search into Packer’s use of the New Testament for his view of discipleship, but also an opportunity to extract some essential features of discipleship which he came across as he studied each literary genre of the New Testament.